

Paniumu - Umubare Cumi na Rimwe Cumi na Rimwe

Cumi na Rimwe, Cumi na Rimwe: Ubuhamya bw'Ubuhanuzi bwa Daniyeli n'Ibyahishuwe

Jeff Pippenger
2025-08-09

Byambereye urugendo rurerure kuri jye kugera kuri iyi ngingo mu nyigisho ya Panium, kandi umutwe uvuga ngo “Cumi na rimwe, Cumi na rimwe” ugamije gushimangira ko Intare yo mu muryango wa Yuda yahuje igitabo cya Daniyeli n’igitabo cy’Ibyahishuwe kugira ngo ishyire ahagaragara imirongo y’imbere n’iy’inyuma y’amateka yo gushyirwaho ikimenyetso kw’ubwoko bw’Imana mu gice cya cumi na kimwe no ku murongo wa cumi na umwe. Mbere gato y’uko igihe cy’igeragezwa gifungwa, hatangwa itegeko ryo gukuraho ikimenyetso ku buhanuzi bwo mu Byahishuwe bwari bwarashyizweho ikimenyetso kugeza igihe amateka y’ubuhanuzi y’imbere n’ay’inyuma ahagarariwe n’imirongo ibiri ya cumi na rimwe—cumi na rimwe, aboneka mu bitabo bya Daniyeli n’Ibyahishuwe, yahindutse ukuri kw’iki gihe.

Nuko arambwira ati: Ntugashireho ikimenyetso ku magambo y’ubuhanuzi bw’iki gitabo, kuko igihe kiri bugufi. Ukiranirwa nareke akiranirwe jyejye: n’uwanduye nareke yandure jyejye: kandi umukiranutsi nareke akiranuke jyejye: n’uwera nareke yere jyejye. Ibyahishuwe 22:10, 11.

“Igihe kiri bugufi” mbere gato y’isozwa ry’igihe cy’imbabazi, kandi “igihe kiri bugufi” igihe “Ibyahishuwe bya Yesu Kristo” bikurwaho ikimenyetso.

Ihishurwa rya Yesu Kristo, iryo Imana yamuhaye kugira ngo yereke abagaragu bayo ibyenda kubaho bidatinze; maze ariyohereza, arimenyekanisha binyuze ku mumarayika wayo, ku mugaragu wayo Yohana: ari we wahamije ijamba ry’Imana, n’ubuhamya bwa Yesu Kristo, n’ibyo byose yabonye. Hahirwa usoma, hahirwa n’abumva amagambo y’ubu buhanuzi, kandi bakitondera ibyanditswemo: kuko igihe kiri bugufi. Ibyahishuwe 1:1–3.

Iyo Intare yo mu muryango wa Yuda ikuraho ibimenyetso ku “Ibyahishuwe bya Yesu Kristo,” nk’uko yagiye abikora uherye igihe ubutumwa bw’Induru yo mu Gicuku bwageraga muri Nyakanga 2023, uko gukurwaho kw’ibimenyetso kurimo no guhishurwa ko ari “Palmoni,” Umubari w’Igitangaza, cyangwa Umubari w’Amabanga. Kunanirwa kwemera uku kuri ni ukunanirwa mu gikorwa cy’igeragezwa gishyiraho ikimenyetso ku bihumbi ijana na mirongo ine na bine.

Ni ukuri, ndababatiza n’amazi kugira ngo mwihane; ariko uje nyuma yanjye andusha imbaraga, uwo ntari nkwiyeze no kumutwaza inkweto ze; ni we uzababatiza muri Mwuka Wera no mu muriro. Agosore afite mu kuboko kwe, kandi azasukura cyane imbuga ye yo mu ihuriro, akoranyirize hamwe ingano ze mu kigega; ariko ibishishwa byazo azabitwika umuriro utazima. Matayo 3:11, 12.

“Sinshobora kuvuga neza igihe iki gikorwa cyo kunonosora kizatangirira, ariko ntikizatinzwa igihe kirekire. Uwo urutaro rwe ruri mu kuboko kwe azahanagura urusengero rwe akuremo umwanda warwo w’imico mibi. Azasukura neza imbuga ye.” Testimonies to Ministers, 372, 373.

Imirongo y’ubuhanuzi igaragaza igihe cyo gushyirwaho ikimenyetso nk’inzira y’igeragezwa ry’ubuhanuzi irahagije cyane kuruta uko byakenerwa. Biragaragara ko iyo nzira y’igeragezwa ishingiyeye ku bushobozi n’ubuhanga bw’abiga bwo gukoresha uburyo bukwiriye cyangwa butakwiriye bwo kwiga Ijambo ry’Imana ry’ubuhanuzi. Kandi uku kuri na ko kugaragazwa mu buryo busesuye cyane mu nyandiko yahumetswe.

Naho abo bana bane, Imana yabahaye ubumenyi n’ubuhanga mu nyigisho zose no mu bwenge bwose; kandi Daniyeli yari afite gusobanukirwa ibyo yeretswe byose n’inzozo zose. Nuko iminsi umwami yari yaravuze ko bazazanwa irangiye, umutware w’inkone arabazana imbere ya Nebukadinezari. Umwami avugana na bo; maze muri bo bese ntihaboneka usa na Daniyeli, Hananiya, Mishayeli na Azariya; ni cyo cyatumye bahagarara imbere y’umwami. Kandi mu bintu byose by’ubwenge n’ubusobanukirwa umwami yababajije, yabasanze baruta incuro icumi abapfumu n’abaraguzi inyenyeri bese bari mu bwami bwe bwose. Daniyeli 1:17–20.

Ihame rikomeye ry’ingenzi mu gusobanura ubuhanuzi ni uko ukuri gushikama ku buhamya bwa babiri, kandi abananirwa kugirira icyizere iyo nkingi baba bishyira ubwabo mu nzira yo kunanirwa. Kimwe mu bigize uburyo bwo kugeragezwa mu gihe cyo gushyirwaho ikimenyetso, kirimo kwemera isano iri hagati y’amateka y’imbere n’ay’inyuma ahagarariwe mu gice cya cumi na kimwe n’umurongo wa cumi na umwe na Daniyeli na Yohana.

“Ibyahishuwe ni igitabo gifunzwe ikimenyetso, ariko kandi ni n’igitabo cyafunguwe. Cyandika ibyabaye bitangaje bigomba kuzabaho mu minsi y’imperuka y’amateka y’iyi si. Inyigisho z’iki gitabo zirasobanutse neza, si iz’amayobera kandi zitasobanutse. Muri cyo hongeye gufatwamo umurongo umwe w’ubuhanuzi nk’uwafashwe muri Daniyeli. Hari ubuhanuzi bumwe Imana yasubiyemo, bityo ikerekana ko bugomba guhabwa agaciro. Uwiteka ntasubira kuvuga ibintu bidafite akamaro kanini.” Manuscript Releases, volume 9, 8.

Ibitabo bya Daniyeli n’Ibyahishuwe bigaragaza abahamya babiri, kandi abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bagaragazwa nk’abahamya babiri mu Byahishuwe igice cya cumi na kimwe. Mu murongo wa cumi na rimwe w’icyo gice, abo bahamya babiri, bagaragajwe na Eliya na Mose, bazurwa nk’uko byashushanyijwe na Yohana mu mavuta abira na Daniyeli mu rwobo rw’intare. Abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bagaragazwa na Daniyeli na Yohana, kandi nanone na Eliya na Mose. Kugira ngo umuntu atsinde mu nzira y’igeragezwa itanga abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine, umunyeshuri agomba gusobanukirwa ko ukuri gushimangirwa n’abahamya babiri, kandi ko ibitabo bya Daniyeli n’Ibyahishuwe bigaragaza abahamya babiri, kandi ko abantu ibihumbi ijana na mirongo ine na bine bashushanyijwe nka Eliya na Mose kandi na none nka Daniyeli na Yohana.

Aya kuri ni urugero rugufi gusa rw’ukuri kw’ubuhanuzi gufitanye isano n’amateka yo imbere n’ayo hanze ahagarariwe na “cumi n’umwe, cumi n’umwe” muri Daniyeli no mu Ibyahishuwe.

Nk'uko yari Palmoni, Kristo yayoboye mu guhuza iyo mirongo yombi, kandi nanone ko cumi n'umwe hiyongereyeho cumi n'umwe bingana na makumyabiri na kabiri, na yo ikaba ari kimwe cya cumi cya magana abiri na makumyabiri, ari cyo kimenyetso cy'uguhuza ubumana n'ubumuntu. Palmoni yashyizeho, ashingiye ku bagabo barenze babiri b'ubuhamya, ko "magana abiri na makumyabiri" ahagarariye uguhuza ubumana n'ubumuntu, na byo bikaba ari ibisobanuro by'ukwigira umuntu kwa Kristo igihe yambikaga kamere yaguye. Mu kubikora, yashyize imbere urugero rw'abankindiko ko, nibaramuka bemeye kuzuza ibyo ubutumwa bwiza busaba, Kristo yiteguye guhuza ubumana bwe n'ubumuntu bwacu. Bityo rero, ubumana n'ubumuntu ni abagabo babiri b'ubuhamya.

"Ibyahishuwe bya Yesu Kristo" byafungutse mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa bikubiyemo ko Yesu ari "Jambo" ry'Imana.

Mbere na mbere hariho Jambo, kandi Jambo yari kumwe n'Imana, kandi Jambo yari Imana. Uwo ni we wariho mbere na mbere ari kumwe n'Imana. Ibintu byose byaremwe na we; kandi mu byaremwe byose nta na kimwe kitaremwe na we. Muri we harimo ubugingo; kandi ubwo bugingo bwari umucyo w'abantu. Kandi umucyo urabonesha mu mwijima; ariko umwijima ntiwawusobanukiwe. Yohana 1:1-5.

Bibiliya ni "Ijambo" ry'Imana, nk'uko Kristo na we ahagarariye ubumwe bw'ubumana n'ubumuntu. Bibiliya ihagarariye abahamya babiri b'Isezzerano rya Kera n'Isezzerano Rishya, na bo bakaba ari Mose na Eliya mu Byahishuwe igice cya cumi na kimwe.

"Ku byerekeye ba bagabo babiri b'abahamya, umuhanuzi arongera agira ati: 'Aba ni bo biti by'imyelayo bibiri, kandi ni bo bikonge by'amatabaza bibiri bihagaze imbere y'Imana y'isi.' Umunyazaburi yaravuze ati: 'Ijambo ryawe ni itabaza ry'ibirenge vyanje, kandi ni umuco umurikira inzira yanje.' Ivyahishuwe 11:4; Zaburi 119:105. Abo bahamya babiri bagereranya Ivyanditswe vy'Isezzerano rya Kera n'Isezzerano Rishasha." Intambara Ikomeye, 267.

Abahamya babiri ni ya miti ibiri y'imyelayo, bya bimuri bibiri, n'Isezzerano rya Kera n'Isezzerano Rishya, bihagarariye muri uwo murongo n'amagambo ngo "Ijambo ryawe." "Ibyahishuwe bya Yesu Kristo" bikurwaho ikimenyetso n'Intare yo mu muryango wa Yuda mbere gato y'iherezo ry'igihe cy'imbabazi, ni byo "ukwiyongera kwa nyuma k'ubumenyi" kugerageza abifuza kuba bamwe mu bihumbi ijana na mirongo ine na bine. "Ukwiyongera kwa nyuma k'ubumenyi" ni na bwo butumwa bw'Induru ya Saa Sita z'ijoro mu mugani w'abakobwa cumi.

"Nuko ndamusubiza, ndamubaza nti, Iyi mitini ibiri y'imyelayo iri iburyo bw'igitereko cy'amatabaza n'iri ibumoso bwacyo ni iki? Nongera kumubaza ubwa kabiri nti, Aya mashami abiri y'imyelayo anyujije amavuta ya zahabu mu miyoboro ibiri ya zahabu, ayamena ayakuye muri yo ubwayo, ni ayahe? Aransubiza ati, Mbese ntuzi icyo ari cyo? Ndamusubiza nti, Oya, mwami wanjye. Nuko arambwira ati, Abo ni bo basizwe babiri bahagaze iruhande rw'Umwami w'isi yose. Zekariya 4:11-14. Abo bisuka mu nzabya za zahabu, zigereranya imitima y'intumwa nzima z'Imana, zitwaza abantu Ijambo ry'Umwami mu miburo no mu kwinginga. Ijambo ubwaryo rigomba kuba nk'uko ryagereranyijwe, ari amavuta ya zahabu amenwa avuye muri ya miti ibiri y'imyelayo ihagaze iruhande rw'Umwami w'isi yose. Uku ni ko kubatizwa na Mwuka Wera n'umuriro. Ibi bizahishurira imitima y'abatizera ukwemezwa.

Ibyo umutima ukeneye bishobora kugerwaho gusa n'igikorwa cya Mwuka Wera w'Imana. Umuntu ku bwe ubwe nta cyo ashobora gukora ngo ahaze ibyifuzo kandi asohoze ibyo umutima wifuza.” The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1180.

Ijambo ry'Imana ni Bibiliya ndetse na Kristo, kandi Bibiliya na Kristo bigereranya abahamya babiri, nk'uko n'abihumbi ijana na mirongo ine na bine na bo babigira. Abo bahamya babiri na bo bagaragaza ihuriro ry'ubumana n'ubumuntu. Kandi bagaragaza amateka y'ubuhanuzi yo mu imbere n'ayo hanze. Nk'abahamya, batanze gihamya ko ubumana bwahujwe n'ubumuntu butacumura. Kandi bagaragaza isano iri hagati y'ubumana n'ubumuntu. Yaba urwego, umuyoboro, imiyoboro y'amazi, abamarayika cyangwa ibindi bimenyetso byose by'umuyoboro w'itumanaho hagati y'Imana n'umuntu, ubutumwa bugezwa ku muntu buri gihe buba ubuzima cyangwa urupfu.

“Abasizwe bahagaze iruhande rw'Umwami w'isi yose bafite umwanya Satani yigeze guhabwa wo kuba kerubi utwikira. Binyuze mu biremwa byera bikikije intebe y'ubwami bwe, Uwituka akomeza guhora avugana n'abatuye isi. Amavuta ya zahabu ashushanya ubuntu Imana ihora iha amatabaza y'abizera, kugira ngo atazazima cyangwa ngo azime burundu. Iyaba atari uko ayo mavuta yera asukwa avuye mu ijuru binyuze mu butumwa bw'Umwuka w'Imana, ibikoresho by'ikibi byategeka abantu rwose.”

“Imana isuzugurwa iyo tutakiriye ubutumwa itwoherereza. Bityo twanga amavuta ya zahabu yashaka gusuka mu bugingo bwacu kugira ngo agezwe ku bari mu mwijima. Igihe umuhamagaro uzaza uvuga uti: ‘Dore, umukwe araje; nimusohoke mumusanganire,’ abatarakiriye ayo mavuta yera, abatabungabungiyeye ubuntu bwa Kristo mu mitima yabo, bazasanga, nk'abakobwa b'abapfapfa, ko batiteguye guhura n'Umwami wabo. Nta bushobozi bafite muri bo ubwabo bwo kubona ayo mavuta, kandi imibereho yabo irasenyuka. Ariko niba Umwuka Wera w'Imana asabwe, niba dutakamba nk'uko Mose yabigenje tuti: ‘Nyereka ubwiza bwawe,’ urukundo rw'Imana ruzasesekara mu mitima yacu. Binyuze mu miyoboro ya zahabu, ayo mavuta ya zahabu azatugeraho. ‘Si ku bw'ubushobozi, kandi si ku bw'imbaraga, ahubwo ni ku bw'Umwuka wanjye, ni ko Uwituka Nyiringabo avuga.’ Kubwo kwakira imirasire yaka y'Izuba ryo Gukiranuka, abana b'Imana bamurika nk'amatabaza mu isi.”
Review and Herald, July 20, 1897.

Gusukwa kwa Mwuka Wera kuba mu bihe by'amateka yo imbere n'ayo hanze birangwa na Daniyeli n'Ibyahishuwe 11:11. Hariho “nibura” abantu bane b'ubuhanuzi bahagarariwe mu mirongo ya cumi n'umwe na cumi n'ibiri yo muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe bagomba kumenyekana. Hariho kandi abandi bane bagomba kumenyekana mu mirongo ya cumi na gatatu kugeza kuri cumi na gatanu, n'abane bo mu murongo wa cumi na gatandatu. Ubu turi kubaho muri ayo mateka nyir'izina, bityo rero biradukwiriye, nk'abigishwa b'ubuhanuzi, gutandukanya no kumenya abo bantu b'ikigereranyo bo mu mirongo ya cumi n'umwe kugeza kuri cumi na gatandatu abo ari bo, kuko bahagarariye umurongo w'ubuhanuzi ukubiyemo amateka ahishwe yo mu murongo wa mirongo ine w'icyo gice nyine.

Bisa kandi ko ari ngombwa kumenya abantu bashushanyijwe mu mateka y'umurongo wa mirongo ine, umaze gukurwaho ikimenyetso kuva mu 1989.

Nuko aramubwira ati: Genda, Daniyeli; kuko ayo magambo afunzwe kandi ashyizweho ikimenyetso kugeza ku gihe cy'imperuka. Benshi bazezwa, bazatunganywa umweru, kandi bazageragezwa; ariko abanyabyaha bazakora iby'ubugome: kandi nta n'umwe mu banyabyaha uzasobanukirwa; ahubwo abanyabwenge ni bo bazasobanukirwa. Daniyeli 12:9, 10.

Umurongo wa mirongo ine utangirira mu gihe cy'imperuka mu mwaka wa 1798, ubwo Napoléon w'u Bifaransa yajyanaga papa mu bunyage. Impamvu Napoléon yatanze yari ishingiye ku masezerano ya Tolentino yishe mu mwaka wa 1797. Intambara ya Napoléon na papa yari yarabanje kugereranywa mu mateka yasohoye isohozwa ry'imirongo ya gatandatu n'ya karindwi yo muri Daniyeli igice cya cumi na kimwe. Isezerano ry'ubukwe ryavunitse no gutsindwa k'umwami w'amajyaruguru n'umwami w'amajyepfo mu isohozwa ry'imirongo ya gatandatu n'ya karindwi byongeye kugaruka mu mateka yo mu mwaka wa 1798, kandi muri uko kubikora byerekana ubuhanuzi bw'Ijambo ry'Imana buri mu mirongo ya gatandatu n'ya karindwi, ndetse n'isohozwa ry'iy mirongo mu ntangiriro y'intambara hagati ya Ptolémée Philadelphus, uwa kabiri kandi umwami wa Egipta, na Antiochus Theos, umwami wa gatatu wa Siriya. Ptolémée yagereranyaga umwami w'amajyepfo, naho Antiochus agereranya umwami w'amajyaruguru.

Ubuhanuzi bwo muri iyo mirongo, buhujwe no gusohora kw'ubwo buhanuzi mu mateka ya Ptolémée na Antiochus—ayo mateka na yo akaba yarabaye ikigereranyo, kandi amateka ya Napoléon na papa yo mu 1798 agatanga imirongo itatu igereranya amateka ya Putin na Zelenskyy mu murongo wa cumi n'umwe n'uwa cumi na kabiri. Ni cyo gituma gusobanukirwa ko igihe cy'imperuka cyo mu 1798 gihagarariye amateka ya Napoléon na papa bidahagije iyo bihagarariye aho gusa. Tugomba gusobanukirwa n'ibyo umurongo wa gatandatu n'uwa karindwi bahanura kuri Napoléon na papa, kandi kandi n'ibyo amateka ya Ptolémée na Antiochus yigisha kuri icyo gihe nyine. Iyo dusobanukiwe iyo mirongo y'ukuri, dushobora noneho gusobanukirwa ko ibyo bisohora by'amateka byabanje bigaragaza amateka y'itangiriro ry'umurongo wa mirongo ine, kandi muri uko kubikora, binagaragaza n'iherezo ry'umurongo wa mirongo ine, igihe Putin, wagereranyijwe na Napoléon na Ptolémée—Putin wahanuwe mu murongo wa gatandatu n'uwa karindwi—asohozwa umurongo wa cumi n'umwe n'uwa cumi na kabiri.

Icyitonderwa cy'ingenzi ku byerekeye isano rya gihanuzi riri hagati y'ikiyoka n'inyamaswa nk'uko Yohana yari kubiranga, cyangwa nk'uko Daniyeli yari kubigaragaza avuga ngo “igitambo gihoraho n'ikizira giteye isenywa,” ni uko, mu buryo bwa gihanuzi, bisa cyane. Yohana abivuga muri aya magambo.

Baramya cya kiyoka cyahaye ubutware ya nyamaswa; kandi baramya ya nyamaswa, bavuga bati: Ni nde umeze nka ya nyamaswa? Ni nde wabasha kuyirwanya mu ntambara?
Ibyahishuwe 13:4.

Kuramya ikiyoka ni ukuramya ya nyamaswa, kuko byombi bishushanya idini ry'ubupagani. Nk'uko kuri Yohana bimeze, Daniyeli akoresha “ihembe rito” ryo muri Daniyeli igice cya munani umurongo wa cyenda kugeza ku wa cumi na kabiri gushushanya Roma ya gipagani na Roma ya gipapa, nubwo azitandukanya mu buryo bugaragara, agaragaza ihembe rito rya Roma ya gipagani mu mvugo y'igitsina-gabo, n'ihembe rito rya Roma ya gipapa mu mvugo y'igitsina-gore. Mu gice cya karindwi Daniyeli agaragaza Roma ya gipagani ko “itandukanye” n'ubwami bwayibanjirije,

kandi Daniyeli arongera akagaragaza ko Roma ya gipapa na yo yari “itandukanye.” Roma, yaba iya gipagani cyangwa iya gipapa, iratandukanye. Ikimenyetso cy’umugabo cya Roma gishushanya Roma ya gipagani gishyigikirwa na Ahabu na Herode. Bombi bashakanye n’ibimenyetso bya gipapa. Umugore ni ubutegetsu bw’itorero, kandi umugabo ni ubutegetsu bwa leta; bityo rero ku rwego rw’ubuhanuzi, iyo Ijambo ry’Imana rivuga ko umugabo n’umugore bahinduka umwe, riba ryemeza ukuri k’uko Roma ya gipagani na Roma ya gipapa bisa cyane mu busobanuro bw’ubuhanuzi, kuko ari umubiri umwe.

Uburyo Ubufaransa bwari bufitanye isano n’ubupapa mu 1798 ni bwo bushushanya uburyo Leta Zunze Ubumwe za Amerika zizaba zifitanye isano n’ubupapa igihe abami icumi bazatwika Roma umuriro kandi bakarya inyama zayo.

Kandi amahembe icumi wabonye ku nyamaswa, ayo ni yo azanga iyo ndaya, kandi azayigira umusaka kandi yambaye ubusa, kandi azarya umubiri wayo, maze ayitwikishe umuriro. Ibyahishuwe 17:16.

Umubano u Bufaransa bwagiranye n’ubupapa igihe bwashyiraga ubupapa ku butegetsu mu mwaka wa 538, ni ikigereranyo cy’umurimo wa Leta Zunze Ubumwe za Amerika mu gukiza uruguma rwica rw’ubupapa mu gihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza bidatinze.

Nuko mbona indi nyamaswa izamuka iva mu isi; yari ifite amahembe abiri nk’ay’umwana w’intama, ariko yavugaga nk’ikiyoka. Kandi ikoresha ububasha bwose bwa ya nyamaswa ya mbere imbere yayo, igategeka isi n’abayituye kuramya ya nyamaswa ya mbere, iyo igikomere cyayo cyica cyakize. Kandi ikora ibitangaza bikomeye, ndetse igatuma umuriro umanuka uva mu ijuru ukagwa ku isi abantu babireba. Kandi iyobesha abatuye mu isi ikoresheje bya bitangaza yahawe gukora imbere ya ya nyamaswa; ibwira abatuye mu isi gukora igishushanyo cya ya nyamaswa yari yarakomerekejwe n’inkota, nyamara ikabaho. Ibyahishuwe 13:11–14.

“Igihe cy’imperuka” cyo mu 1798, mu isohozwa ry’umurongo wa mirongo ine, kigaragaza ko umwami wo mu majyaruguru w’umwuka yakuweho n’umwami wo mu majyepfo w’umwuka. Iyo mateka y’ubuhanuzi ni yo mateka asoza imyaka igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu y’ubutegetsu bwa papa; bityo rero, ibiranga by’ubuhanuzi by’intangiriro y’ayo mateka y’ubuhanuzi bihagararirwa ku iherezo. Mu 538, ubwami bwa kane bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya kwasimbuwe n’ubwami bwa gatanu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya, kandi mu 1798 ubwami bwa gatanu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya kwasimbuwe n’ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya.

538 na yo ni ikimenyetso cyo hagati cy’umuvumo w’“ibihe birindwi” byo mu Balewi makumyabiri na gatandatu byagiriye ubwami bwo mu majyaruguru bwa Isirayeli, byatangiye mu wa 723 mbere ya Kristo, igihe Ashuri yajyanaga Efurayimu mu bunyage. Ni cyo gituma 1798 itagira gusa ibimenyetso by’ubuhanuzi bya 538, ahubwo inafite n’ibya 723 mbere ya Kristo. Mu wa 723 mbere ya Kristo, imiryango icumi ya Isirayeli yari iri gutsindwa na Ashuri, kandi nyuma y’imyaka igihumbi na magana abiri na mirongo itandatu, mu wa 538 Roma ya gipagani yari iri gutsindwa na Roma ya gipapa, na yo ikaza gutsindwa n’u Bufaransa mu wa 1798, ku iherezo ry’“ibihe birindwi.”

Mu 1798 Ubufaransa, umwami w'amajyepfo yakuye ubupapa ku ntebe y'ubutegets. Mu 538 Ubufaransa, ikimenyetso cya mbere cy'isesagurika rya Roma y'abapagani mu ubwami icumi, bwashyize ubupapa ku ntebe y'ubutegets. Mu itegeko ryo ku Cyumweru Leta Zunze Ubumwe za Amerika zisubiramo uruhare rw'Ubufaransa rwo mu 538, kandi ubwo abami icumi batwika ubupapa umuriro kandi bakarya umubiri wabwo, Leta Zunze Ubumwe za Amerika zisubiramo uruhare rw'Ubufaransa rwo mu 1798.

Urubanza rw'"ibihe birindwi" rwaciwe ku bwami bwo mu majyaruguru n'ubwo mu majyepfo bwa Isirayeli rwazanywe n'ubwami bwaturutse mu majyaruguru.

Isirayeli ni intama yatatanyijwe; intare zarayirukanye: ubanza umwami wa Ashuri yarayiriye; hanyuma uyu Nebukadurezari, umwami wa Babuloni, yamennye amagufwa yayo. Yeremiya 50:17.

Ashuri yaturutse mu majyaruguru maze itsinda imiryango icumi mu mwaka wa 723 Mbere ya Kristo, kandi Babuloni ijyana u Buyuda mu bunyage mu mwaka wa 677 Mbere ya Kristo. Nubwo Isirayeli yari ubwami bwo mu majyaruguru ugereranyije n'u Buyuda, nyamara ubwo bwami bwombi bwatsinzwe n'abanzi baturutse mu majyaruguru, bityo bigatuma Isirayeli n'u Buyuda byombi biba ubwami bwo mu majyepfo ugereranyije n'umwanzi wabajyanye mu bunyage. Umwaka wa 723 Mbere ya Kristo ugaragaza umwami wo mu majyaruguru anesha ubwami bwo mu majyepfo bwikubye inshuro icumi. Umwaka wa 538 ugaragaza ihinduka riva mu bapagani rijya mu bupapa, kandi nanone ugaragaza ubwami bwo mu majyaruguru buneshya ubwami bwikubye inshuro icumi. Umwaka wa 1798 ugaragaza umwami wo mu majyaruguru aneshwa n'umwami wo mu majyepfo uhagarariye ubwami bwikubye inshuro icumi.

Muri ako kanya nyene haba umutingito mukuru, kandi kimwe cya cumi c'umuji kiragwa, kandi muri uwo mutingito hapfa abantu ibihumbi ndwi; abasigaye batera ubwoba, baha icubahiro Imana yo mw'ijuru. Ivyahishuriwe Yohana 11:13.

Igihe cy'inziyacyuho kijyana na 538, igihe Roma yahindukaga iva ku bugirikagiriki ijya ku bwa papa, ni na cyo gihinduka muri Daniyeli igice cya munani kiva ku gitsina-gabo kijya ku gitsina-gore, mu buryo bw'ikimenyetso bivuye ku butegets bwa leta bijya ku butegets bw'itorero. Ubuhanuzi bwa "ibihe birindwi" bufite ikimenyetso cya "ukuri," kuko inyuguti ya mbere (723 BC) isobanura inyuguti ya makumyabiri na kabiri kandi ya nyuma y'inyuguti z'Igiheburayo (1798), mu gihe inyuguti ya cumi na gatatu kandi yo hagati ihagarariye ubugome bwo kwigomeka (538). Daniyeli agaragaza ko "igicumuro" gishushanywa n'imvugo ngo "igicumuro cy'ubutayu" cyari ihuriro ry'itorero na leta, aho itorerero ari ryo ryagenzuraga ubwo bucuti. icyo "gicumuro" gihagarariye 538, ari yo yo hagati kandi mu buryo bw'ikigereranyo ikaba inyuguti ya cumi na gatatu mu bimenyetso by'ingenzi bitatu by'ingenzi byo mu gihe cy'ibihe birindwi byagiriye ku miryango icumi yo mu majyaruguru ya Isirayeli.

Mu 1798, "igihe cy'imperuka," nk'uko kivugwa mu murongo wa mirongo ine wo mu gice cya cumi na kimwe cya Daniyeli, Ubufaransa butemera ko Imana iriho, ari bwo mwami w'ikusi, bwakomerekeje cyane ubupapa, ari bwo mwami w'amajyaruguru. Mu 1989 ubupapa bwihoreye kuri wa mwami w'ikusi watemeraga ko Imana iriho, ari we wari warabaye Leta Zunze Ubumwe

z'Abasoviyeti. Kwihorera kwabwo kwarimo ubumwe bw'ibanga hagati ya Leta Zunze Ubumwe za Amerika na Vatikani. Gukūbūragizwa kwa Leta Zunze Ubumwe z'Abasoviyeti mu 1989 gusozwa ubutumwa bw'ubuhanuzi bwanditswe mu murongo wa mirongo ine, kandi umurongo ukurikira, ari wo murongo wa mirongo ine n'umwe, ugereranya itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Bityo rero, uherye ku ihirima rya Leta Zunze Ubumwe z'Abasoviyeti mu 1989 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru riri mu murongo ukurikira, twabayeho mu mateka ahishwe yo mu murongo wa mirongo ine.

Umurongo wa mirongo ine utangira ugaragaza umwami wo mu majyepfo n'uwo mu majyaruguru mu mwaka wa 1798, hanyuma mu 1989 ukongera kugaragaza umwami wo mu majyepfo n'uwo mu majyaruguru, kimwe n'ububasha bwa gatatu bugereranywa n'amagare y'intambara, amato n'abagendera ku mafarashi.

Kandi mu gihe cy'imperuka umwami w'ikusi azamusunika; nuko umwami w'amajyaruguru azamutera nk'umuyaga w'ishuheri, azanye amagare y'intambara, n'abagendera ku mafarasi, n'amato menshi; kandi azinjira mu bihugu, abirengerane, maze abicemo. Daniyeli 11:40.

Mu "gihe cy'imperuka" mu 1798, jenerali nyakuri wa Napoleon yinjiye muri Vatikani maze afata koko papa, aramufunga. Mu 1989 ni bwo habaye ukwihimura ku byabaye mu 1798. Hagati ya 1798 na 1989 habayeho ihinduka ry'ubuhanuzi mu mateka, kandi ni ingenzi kurizirikana. U Bufaransa butemera ko Imana ibaho, umwami w'ikusi mu gihe cya 1798, bwari umwami wa mbere wo mu buryo bw'umwuka w'ikusi, kandi Uburusiya bwa Putin bwateguriwe kuzaba uwa nyuma. U Bufaransa bugaragazwa mu Ibyahishuwe 11, aho Sister White abugaragaza mu buryo butaziguye nk'Ubufaransa butemera ko Imana ibaho. Kimwe muri bibiri biranga Ubufaransa muri icyo gice ni Egipta, ari na yo Sister White agaragaza nk'ikimenyetso cy'ubutemeri. Muri icyo gice, ya nyamaswa izamuka iva ikuzimu yari ubutemeri bwinjiye mu mateka muri icyo gihe.

Ubuhakanyi bwinjiye mu mateka butangirira ku Bufaransa mu gihe cya 1798, kandi kugeza mu 1989 umwami w'icy'umwuka w'ubuhakanyi yari amaze kuba Leta Zunze Ubumwe z'Abasoviyeti. Gukuburwaho kwa Leta Zunze Ubumwe z'Abasoviyeti mu 1989, nk'ugusohozwa kw'ishyirahamwe ry'ibanga ryari hagati ya Papa Yohani Pawulo II na Ronald Reagan, kwari kwaragereranyijwe mu murongo wa cumi wo muri Danieli igice cya cumi na kimwe; kandi umuhamya wa kabiri w'uwo murongo wa cumi uboneka mu gice cya Yesaya kivuga imivumo ibiri y'imyaka ibihumbi bibiri na magana atanu na makumyabiri yaciriwe ubwami bwo mu majyaruguru n'ubwo mu majyepfo bwa Isirayeli, nk'uko byagaragajwe mu bice bya karindwi kugeza ku cya cumi na kimwe.

Bityo rero, umwaka wa 1989 uba ingingo ngenderwaho yo gukemurira ku mayobera y'ubuhanuzi bw'iminsi y'imperuka. Ni bwo umurongo wa mirongo ine wahishuwe. Ubu noneho birashoboka kumenya ko umurongo wa mirongo ine utangirira mu 1798 ukarangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru ryo mu murongo wa mirongo ine n'umwe.

Ku itegeko ryo ku Cyumweru, Leta Zunze Ubumwe za Amerika zizavuga nk'igisato kandi zirangize ubutegetsu bwazo nk'ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya. Zatangiye igihe cyazo cyo gutegeka mu 1798, ubwo ubwami bwa gatanu bwahabwaga uruguma rwica. Mu

1798 Leta Zunze Ubumwe za Amerika zashyizeho Amategeko yerekeye Abanyamahanga n'Asebanya, bityo zigaragaza mu ishusho iherezo ry'ubwami bwa gatandatu ku ntangiriro yabwo nyine. Bityo, umurongo wa mirongo ine ni amateka ya Leta Zunze Ubumwe za Amerika nk'ubwami bwa gatandatu bwo mu buhanuzi bwa Bibiliya.

1798 ni inyuguti ya mbere y'inyuguti z'Igiheburayo, itegeko ryo ku Cyumweru ni inyuguti ya makumyabiri na kabiri kandi ya nyuma y'inyuguti z'Igiheburayo, kandi 1989 ni ikimenyetso cyo hagati cy'inzira gihagarariye ubugome bwo kwigomeka busobanurwa n'umubare cumi na gatatu n'inyuguti ya cumi na gatatu y'inyuguti z'Igiheburayo. 1989 ihagarariye ubugome bwo kwigomeka k'ubufatanye bw'ibanga bwa Reagan n'umwanzi wa Kristo uvugwa mu buhanuzi bwa Bibiliya. 1989 itangiza uwa mbere mu ba Perezida umunani ba nyuma bategeka mu gihe cyo gukaza umurego kw'ubwigomeke burwanya Itegeko Nshinga. 1989 yatangiye gahunda y'igeragezwa hagati y'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi igenewe kubyara ibyiciro bibiri by'abaramya. Abizerwa ni bake; abatizerwa ni benshi. 1989 ihagarariye ikimenyetso cyo hagati cy'inzira cyo mu murongo wa mirongo ine, kandi ihagarariye ubugome bwo kwigomeka busobanurwa n'inyuguti ya cumi na gatatu. Umurongo wa mirongo ine witwaje ikimenyetso kiranga "ukuri."

Umurongo wa mirongo ine urimo abami bo mu majyaruguru n'abo mu majyepfo batandukanye mu mateka ari ku mpera z'uwo murongo. Unarimo na Leta Zunze Ubumwe za Amerika, ari yo, nk'uko Yohana abivuga, umuhanuzi w'ibinyoma ukorana n'ikiyoka n'inyamaswa kugira ngo ayobore isi ayijyane kuri Arumagedoni. Umwami wo mu majyepfo uvugwa mu murongo wa mirongo ine ni ikiyoka, umwami wo mu majyaruguru ni inyamaswa; amagare, amato n'abagendera ku mafarashi ni bo muhanuzi w'ibinyoma. Isohozwa ry'umurongo wa mirongo ine mu mwaka wa 1989 rihinduka ikimenyetso cy'ubuhanuzi gikomeye mu gusobanukirwa imirongo ya cumi n'umwe kugeza kuri cumi n'itanu. Niba mutari mu kuri kuri 1989, ntimushobora mu buryo bwumvikana kuba muri mu kuri ku byerekeye amateka turimo uyu munsi.

Kuva mu wa 1989 kugeza ku itegeko ryo ku Cyumweru, intambara eshatu z'ubusimbubasha ku bwa papa zigereranywa mu mirongo ya cumi kugeza ku ya cumi n'itanu. Iyo mirongo igomba gufatwa nk'amateka imwe akomeza, kuko uwo "Antiyokusi Mukuru" umwe ari we uboneka muri izo ntambara eshatu zigereranywa mu isohozwa ry'amateka ry'imirongo ya cumi kugeza ku ya cumi n'itanu.

Izo ntambara zose uko ari eshatu ni umurongo umwe w'ubuhanuzi, kuko Antiyokusi Magnus yari muri buri imwe muri izo ntambara uko ari eshatu. Umurongo wa cumi, ndetse na Yesaya 8:8, bitanga abagabo babiri bo guhamya isohozwa ry'umurongo wa mirongo ine mu 1989. Umurongo wa mirongo ine ni wo ngingo y'ishingiro ivugwa mu murongo wa cumi no muri Yesaya 8:8. "Amagare y'intambara, amato n'abagendera ku mafarashi" bishushanya amahembe abiri y'inyamaswa izamuka iva mu isi yo mu gice cya cumi na gatatu cy'Ibyahishuwe. Ku iherezo, igihe Leta Zunze Ubumwe z'Amerika "zivuga nk'ikiyoka," ayo mahembe abiri ntazaba akiri Repubulikanisimu n'Uprotestanti. Muri icyo gihe, abitwa Abaprotestanti bazifatanya n'Ugatalika, kandi Repubulika ishingiyeye ku Itegeko Nshinga izahindurwa ubutegetsi bw'igitugu. Muri icyo gihe cy'amateka ayo mahembe abiri y'inyamaswa iva mu isi azaba ari imbaraga z'ubukungu

n'iz'igisirikare. Mu gice cya cumi na gatatu cy'Ibyahishuwe, Leta Zunze Ubumwe z'Amerika zihatira isi kwemera ikimenyetso cy'inyamaswa kugira ngo ishobore kugura no kugurisha, kandi no ku bw'iterabwoba ry'urupfu. Ayo mahembe yombi ni yo "mato" ya Daniyeli, agereranya ububasha bw'ubukungu, ndetse n'"abagendera ku mafarashi n'amagare y'intambara" be, agereranya imbaraga z'igisirikare.

1989 ishahirahira ko, mu gushyira ku byahanuwe byasohoye mu mateka by'intambara za Raphia na Panium biri mu mirongo ya cumi n'umwe kugeza ku ya cumi n'itanu, hagomba gukoreshwa uburyo bumwe bw'ubuhanuzi bwakoreshejwe mu gusobanukirwa 1989 no guseniyuka kw'Ubumwe bw'Abasoviyeti, kuko Antiochus Magnus yari ahagarariye mu ntambara zose uko ari eshatu zivugwa mu mirongo ya cumi kugeza ku ya cumi n'itanu. Antiochus ahagarariye imbaraga z'amagare y'intambara, amato n'abarwanira ku mafarashi, we muri 1989 akaba yari Ronald Reagan, uwa mbere mu baperezida umunani, abo uwa nyuma na we yari uwa gatandatu kandi ubu ni uwa munani ukomoka muri ba barindwi.

Hakurikijwe Yesaya 23, ububasha bwa papa (maraya usambana n'abami bo mu isi) bwari guhishwa mu gihe cy'ubwami bwa Leta Zunze Ubumwe z'Amerika nk'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya. Mu 1989, Leta Zunze Ubumwe z'Amerika, zari zaragereranyijwe na Antiochus Magnus, zari ububasha bukora mu cyimbo cya papa mu ntambara yayo irwanya inyamaswa y'ubuhakanyi ku Mana yayikomerekeje igikomere cyica mu 1798.

Intambara eshatu zivugwa mu mirongo wa cumi kugeza ku wa cumi n'itanu zigereranya intambara iri hagati y'umwami w'amajyaruguru, we nk'indaya y'i Tiro yihishe, ukoresha ububasha bw'intumwa ze mu gihe agenda asatira kugarura ubutegetsu bwe no gutsinda umwami w'ubutemera Imana—umwami w'amajyepfo. Isohozwa ry'amateka y'izo ntambara eshatu zivugwa mu mirongo ya cumi kugeza ku wa cumi n'itanu ritwigisha ko mu ntambara ya mbere n'ya nyuma Antiochus Magnus yatsinze, ariko intambara yo hagati arayitsindwa. Ibiranga ubuhanuzi by'inyuma ya 1989 ya Ronald Reagan hamwe na Papa Yohani Pawulo wa II no guseniyuka kw'Ubumwe bw'Abasoviyeti bizagira ibyo bihanywe na byo mu ya nyuma muri izo ntambara eshatu, kuko iyi mirongo ari yo ihishurwa mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa. Nk'uko umurongo wa mirongo ine wahishuwe mu 1798 hanyuma ukongera guhishurwa mu 1989, uwo murongo wahishuwe ku iherezo, guhera muri Nyakanga 2023.

Ibyahishuwe rya Yesu Kristo rikurwaho ikimenyetso mbere gato y'uko igihe cy'igeragezwa gifungwa, kandi rikubiyemo ukuri gusumba ibindi kose ko Yesu ari Uwa mbere kandi ari Uwa nyuma, bityo rero buri gihe agereranya imperuka n'intangiriro. Igihe cy'igeragezwa gifungwa ku Badiventisime ku itegeko ryo ku Cyumweru, kandi mbere gato y'ifungwa ry'igihe cy'igeragezwa Ibyahishuwe bya Yesu Kristo bikurwaho ikimenyetso. Ubutumwa busozwa n'urugi rufunze rw'itegeko ryo ku Cyumweru ni ubutumwa bw'Induru ya Saa Sita z'Igicuku, bwagejeje ku rugi rufunze rwo ku wa 22 Ukwakira 1844 mu mateka y'Abamillerite. Ikurwaho ry'ikimenyetso ryo mu 1798 mu ntangiriro y'umurongo wa mirongo ine, ari na bwo buryo bw'intangiriro ya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika nk'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya, ryagereranyaga ikurwaho ry'ikimenyetso ryo mu 1989 hagati y'umurongo wa mirongo ine no gutangira kw'iherezo rigenda rikorwa buhoro buhoro rya Leta Zunze Ubumwe z'Amerika. Ikurwaho

ry'ikimenyetso ryo mu 1798, ryagereranyaga 1989, rihagarariye abagabo babiri b'abahamya b'ikurwaho ry'ikimenyetso ry'ubutumwa bw'Induru ya Saa Sita z'Igicuku mu 2023. Umurongo, hamwe n'ibimenyetso byawo bitatu 1798, 1989, na 2023, ugaragaza umurimo wo mu mutima wo kweza inkumi icumi n'umurongo wo hanze w'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya.

Intambara yerekanwe mu murongo wa cumi na umwe, yasohoye ku rugamba rwa Raphia igihe Antiochus yatsindwaga na Ptolemy, igereranya ugutsindwa kw'ububasha bw'intumwa ya papa, muri iyi ntambara ya none bukaba ari Abanazi bo muri Ukraine bafatanije n'ibihugu by'Abanyaburayi bo mu Burengerazuba by'abanyamurongo w'isi yose bigize Umuryango w'Ubumwe bw'u Burayi (EU), NATO, kandi bikagendana kimwe n'abanyamurongo w'isi yose ba politiki n'ubukungu bo mu Muryango w'Abibumbye. Niba Antiochus Magnus yari muri izo ntambara zose uko ari eshatu kandi akaba agereranya ububasha bw'intumwa ya papa burwanya umwami w'ikusi y'amajyepfo, byashoboka bite ko yaba ari Leta Zunze Ubumwe z'Amerika mu 1989, hanyuma Abanya-Ukraine nk'uko byashushanyijwe n'Intambara ya Raphia, maze ikongera kuba Leta Zunze Ubumwe z'Amerika ku Rugamba rwa Panium? Umurongo wa cumi ni wo rufunguzo rw'imirongo ya cumi na umwe kugeza kuri cumi na gatanu, kuko ugusohora kwawo mu 1989 gutanga ishusho y'ibiranga by'ubuhanuzi by'intambara ya mbere muri eshatu z'intumwa. Ni iki gihamya cy'ubuhanuzi gishyigikira kumenya Antiochus nk'ububasha bw'intumwa ya papa, ariko ntihakoreshe Leta Zunze Ubumwe z'Amerika kuri buri ntambara muri izo uko ari eshatu?

Mu mateka y'intambara yo muri Ukraine, yagereranyijwe n'urugamba rw'i Raphia, Leta Zunze Ubumwe z'Amerika zakoresheje Abanazi bo muri Ukraine nk'imbaraga zabahagarariye, muri ayo mateka nyine aho zirimo kurema ishusho y'ubupapa, ubwo butegetsi buhora kandi bwifashisha gusa imbaraga zabuhagarariye kugira ngo bukore ibikorwa byabwo byanduye.

Gusubiza ikibazo cy'ububasha bukoresha abahagarariye abandi mu mirongo ya cumi kugeza kuri cumi n'itanu bisaba inyigo ya gihanuzi y'imiterere ya Antiyokusi nk'ikimenyetso. Intambara z'Abadiyadochi zari uruhererekane rw'amakimbirane kuva mu mwaka wa 323–281 mbere ya Kristo, hagati y'Abadiyadochi (ijambo ry'Ikigereki risobanurwa ngo "abasimbura"), ari bo bagaba b'ingabo n'abasimbuye Alegizandere Mukuru, barwaniye gutegeka ubwami bwe bwagutse nyuma y'urupfu rwe mu mwaka wa 323 mbere ya Kristo. Antiyokusi wa mbere yari Antiyokusi wa I Soteri, umuhungu wa Selewukusi wa I Nikatori, umwe mu Badiyadochi ba Alegizandere (abasimbura), washinze Ubwami bw'Abaselewukiya.

Izina Antiyokusi rishobora gusobanurwa ko risobanura uhamagara uhagarara mu mwanya w'undi kugira ngo amushyigikire. Antiyokusi ni ikimenyetso cya Roma, kandi Roma ya kipapa ni antikristo, ifite ikimenyetso gisa n'icya Antiyokusi. Antiyokusi, nk'izina, ryagereranyaga umuhungu w'uwashinze Ubwami bw'Abaselewukidi, kandi muri uwo mwumvire Antiyokusi yahagararaga mu mwanya wa se, yahagararaga nk'intumwa ye. Mushiki wa White agaragaza ko Satani na papa bombi ari antikristo, kandi akavuga ko papa ari uhagarariye Satani ku isi. Ryahindutse izina rikomeye ry'ingoma mu Bwami bw'Abaselewukidi, igice kimwe bitewe n'isano rifitanye na Antiyokusi wa I Soteri n'umujyi wa Antiyokiya, witiriwe se wa Selewukusi wa I cyangwa umuhungu we. Papa ni intumwa ya Satani, kandi mu buryo bw'ikigereranyo izina Antiyokusi rihagarariye intumwa ya se, uwashinze ubwami bwo mu majyaruguru washyize

umurwa mukuru wabwo i Babuloni.

Nyuma y'urupfu rwa Alegizandere Mukuru mu mwaka wa 323 mbere ya Kristo, ubwami bwe bwacikaguritse hagati y'Abadiyadoki (abasimbura be). Mu Igabana rya Babuloni (323 mbere ya Kristo), Selewukusi yabanje gushyirwaho nk'umugaba w'ingabo z'abarwanira ku mafarashi b'inkoramutima (umwanya wa gisirikare w'icyubahiro) munsu ya Peridikasi, wari umusigire w'ubwami bwa Alegizandere. Mu mwaka wa 321 mbere ya Kristo, Selewukusi yagizwe satirapi (guverineri) wa Babiloniya mu Igabana rya Triparadiso, nyuma y'urupfu rwa Peridikasi no gukomeza kwumvikana hagati y'Abadiyadoki. Mu mwaka wa 316 mbere ya Kristo, Antigono wa Mbere Monofitalimo, undi wo mu Badiyadoki, yahatiye Selewukusi guhunga Babuloni bitewe n'ukwiyongera kw'ububasha bwa Antigono. Selewukusi yahungiyeye kwa Putolomayo wa Mbere Soteri muri Egipta. Mu mwaka wa 312 mbere ya Kristo, Selewukusi yasubiye i Babuloni ari kumwe n'ingabo nke yahawe na Putolomayo. Yanesheje ingabo za Antigono maze yongera kwigarurira Babuloni, ibyo bikaba byaranze ishingwa ry'ishingiro ry'ubutegetsi bwe. Iyi ni yo mpamvu iyi nkuru ikunze gufatwa nk'ishingwa ry'Ubwami bwa Selewukusi, kandi umwaka wa 312 mbere ya Kristo ukaba ari wo utangirirwaho Igihe cya Selewukusi mu ibarwa ry'amateka.

Izina Seluecus rikomoka ku Kigiriki kandi rishingiye ku mizi *selas* (σέλας), risobanura "umucyo," "kurabagirana," cyangwa "urubeya rw'umuriro." Iryo zina ryerekana ubwiza bwo kurabagirana cyangwa kumurika, bikaba bikwiriye umuntu ukomeye nka Seleucus I Nicatori, uwashinze Ubwami bw'Abaselusidi kandi ushushanya se wari warabaye uwari utwaye umucyo mu ijuru.

"Kugira ngo Itorero ryiheshe inyungu n'icyubahiro by'isi, ryayobowe gushaka gutoneshwa no gushyigikirwa n'abakomeye bo mu isi; maze rimaze kwanga Kristo rityo, rishukwa kwemera kugandukira uhagarariye Satani—ari we musenyeri w'i Roma." Intambara Ikomeye, 50.

Antiyokusi Maginusi ahagarariye intumwa y'ububasha bwa gipapa, nk'uko papa ahagarariye intumwa ya Satani. Ikimenyetso cya Antiyokusi gituma haba intumwa z'ububasha zitandukanye, nk'uko habayeho abapapa benshi. Reagan yari intumwa ya 1989, Ukraine yabayeye intumwa ya Leta Zunze Ubumwe za Amerika mu 2014, kandi Trump ni intumwa ku Rugamba rwa Panyumwa. Reagan yari uwa mbere, Trump ni uwa nyuma, kandi Zelenskyy ni ubugome bwo kwigomeka bwo hagati.